T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

ESAS NO : 2022/253
KARAR NO : 2022/297
KARAR TR : 30/05/2022

ÖZET:6458 sayılı Kanun uyarınca sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altına alınması için yapılan işlemler sırasında uğranılan zararın tazmini istemine yönelik maddi ve manevi tazminat istemiyle açılan davanın, ADLİ YARGI YERİNDE çözümlenmesigerektiği hk.

KARAR

Davacı : H. Ö
Vekili : Av. İ. F. A
Davalılar : 1- Manisa Valiliği (İdari Yargı)
2- Maliye Hazinesi (Adli Yargı)

I. DAVA KONUSU OLAY

1. Davacı vekili, davacının ülkemize sığınmış Afgan uyruklu, eşi ve çocuklarından biri %91 engelli beş çocuğunun ülkede kalması için 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 46. maddesinde yer alan insani ikamet izni kimlik belgesi sahibi olduğunu, kimliği aldıktan sonra 29/07/2021 tarihinde Manisa Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne giderek adres kaydını yaptırtmak istediğinde yakalanarak, idari gözetim kararının verildiği 02/08/2021 tarihinine kadar karakolda tutulduğunu, bu kararın da 03/08/2021 tarihinde kaldırıldığını, yakalanmasının ve günlerce karakolda tutulmasının hukuksuz olduğunu, davacıya genel müdürlükten gönderilmesine rağmen Manisa İl Göç İdaresi Müdürlüğünce el konulan insani ikamet izninin reddolunması işlemine karşı Manisa 1. İdare Mahkemesinde açılan dava sonucunda ilgili idari işlemin iptaline karar verildiğini, idari gözetim kararına esas olan sınır dışı etme kararına karşı Manisa 1. İdare Mahkemesinde açılan dava sonucunda bu kararın daiptaline karar verildiğini, davacının karakolda tutulduğu süre boyunca çalışamadığını ve çocuklarının geçimi için gereken iaşeyi temin edemediğini, beş gün boyunca hem ailesinden uzak kalması hem de onları zor durumda bırakmış olmasının derin üzüntü ve huzursuzluğunu yaşadığını, karakolda tutulduğu süre içerisinde usulüne uygun şekilde ve zamanında yakınlarına hatta kendisine bile tutulma gerekçesinin bildirilmediğini, daha sonra verilen karar uyarınca ayda bir kez imza vermesi gerektiğinden her ay bir gün çalıştığı iş yerinden imzaya gitmek için izin almak zorunda kaldığını, bundan dolayı da her ay altı iş günü çalışamadığını belirterek, 2.000 TL maddi tazminatın ve kendisi ile ailesinin uğradığı manevi sıkıntılar için2.000 TL manevi tazminatın ödenmesiistemiyle adli yargı yerinde dava açmıştır.

II. UYUŞMAZLIĞA İLİŞKİN BAŞVURU SÜRECİ

A. Adli Yargıda

2 . **Manisa 4. Ağır Ceza Mahkemesi 16/02/2022 tarihli ve E.2022/19,K.2022/51 sayılı kararı** ile, davaya konu idari gözetim kararınınidari işlem niteliğinde olduğu ve bu yöndeki hukuka aykırılıklara karşı açılan davanın görüm ve çözümünün idari yargı yerine ait olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş, verilen karar itiraz edilmeden kesinleşmiştir.

3. Davacı vekili, bu kez aynı istemle idari yargı yerinde dava açmıştır.

B. İdari Yargıda

4. **Manisa 1. İdare Mahkemesi 07/04/2022 tarihli ve E.2022/340 sayılı kararı** ile, uyuşmazlığın 6458 sayılı Kanun'un57. maddesinde düzenlenen idari gözetim altına alınma işleminden kaynaklandığı ve aynı madde uyarınca idari gözetim kararlarının sulh ceza hakimince çözümlenmesinin gerektiği, hukuka uygunluk denetimi idari yargıya ait olmayan işlemin, hukuka aykırılığından kaynaklı tazminat isteminin idare mahkemelerince değerlendirilmesinin mümkün olmadığını belirterek, davanın görüm ve çözümünün adli yargı yerine ait olduğu gerekçesiyle 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun'un 19. maddesi uyarınca görevli yargı yerinin belirtilmesi için Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulmasına ve davanın incelenmesinin Uyuşmazlık Mahkemesince karar verilinceye kadar ertelenmesine karar vermiştir.

III. İLGİLİ HUKUK

5. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun *"Amaç"* başlığı altında düzenlenen 1. maddesi

şöyledir:

"Bu Kanunun amacı; yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.";

6. *"Kapsam"* başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanun, yabancılarla ilgili iş ve işlemleri; sınırlarda, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye'ye gelen yabancılara acil olarak sağlanacak geçici korumayı kapsar.

(2) Bu Kanunun uygulanmasında, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalar ile özel kanunlardaki hükümler saklıdır."

7. *"İnsani ikamet izni"* başlıklı 46. maddesi şöyledir:

" (1) Aşağıda belirtilen hâllerde, diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmadan, Bakanlıkça belirlenen sürelerle sınırlı olmak kaydıyla ve Genel Müdürlüğün onayı alınarak valiliklerce insani ikamet izni verilebilir ve bu izinler uzatılabilir:

a) Çocuğun yüksek yararı söz konusu olduğunda

b) Haklarında sınır dışı etme veya Türkiye'ye giriş yasağı kararı alındığı hâlde, yabancıların Türkiye'den çıkışları yaptırılamadığında ya da Türkiye'den ayrılmaları makul veya mümkün görülmediğinde

c) 55 inci madde uyarınca yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınmadığında

ç) 53 üncü, 72 nci ve 77 nci maddelere göre yapılan işlemlere karşı yargı yoluna başvurulduğunda

d) Başvuru sahibinin ilk iltica ülkesi veya güvenli üçüncü ülkeye geri gönderilmesi işlemlerinin devamı süresince

e) Acil nedenlerden dolayı veya ülke menfaatlerinin korunması ile kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından Türkiye'ye girişine ve Türkiye'de kalmasına izin verilmesi gereken yabancıların, ikamet izni verilmesine engel teşkil eden durumları sebebiyle diğer ikamet izinlerinden birini alma imkânı bulunmadığında

f) Olağanüstü durumlarda

(2) İnsani ikamet izni alan yabancılar, iznin veriliş tarihinden itibaren en geç yirmi iş günü içinde adres kayıt sistemine kayıt yaptırmak zorundadır."

8. *"Sınır dışı etme"* başlıklı 52. maddesi şöyledir:

"Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir.";

9. *"Sınır dışı etme kararı"* başlıklı 53. maddesi şöyledir:

" (1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlindeyargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.";

10. *"Sınır dışı etme kararı alınacaklar"* başlıklı 54. maddesi şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

a) 5237 sayılı Kanunun 59 uncu maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler

b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar

c) Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar

ç) Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

e) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler

f) İkamet izinleri iptal edilenler

g) İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler

ğ) Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler

h) Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler ya da bu hükümleri ihlale teşebbüs edenler

ı) Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler

i) Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar

j) İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar

k) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/36 md. ; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/31 md.) Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler.

(2) (Değişik: 3/10/2016-KHK-676/36 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/31 md.) Bu maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri kapsamında oldukları değerlendirilen uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında uluslararası koruma işlemlerinin her aşamasında sınır dışı etme kararı alınabilir.";

11. *"Sınır dışı etmek üzere idari gözetim ve süresi"* başlıklı 57. maddesi şöyledir:

"(1) 54 üncü madde kapsamındaki yabancılar, kolluk tarafından yakalanmaları hâlinde, haklarında karar verilmek üzere derhâl valiliğe bildirilir. Bu kişilerden, sınır dışı etme kararı alınması gerektiği değerlendirilenler hakkında, sınır dışı etme kararı valilik tarafından alınır. Değerlendirme ve karar süresi kırk sekiz saati geçemez.

(2) (Değişik:6/12/2019-7196/77 md.) Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınır ya da 57/A maddesi uyarınca idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilir. Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancılar, yakalamayı yapan kolluk birimince geri gönderme merkezlerine kırk sekiz saat içinde götürülür.

(3) Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancının iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir.

(4) (Değişik:6/12/2019-7196/77 md.) İdari gözetimin devamında zaruret olup olmadığı, valilik tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilir. Gerek görüldüğünde, otuz günlük süre beklenmez. İdari gözetimin devamında zaruret görülmeyen yabancılar için idari gözetim derhâl sonlandırılır. Bu yabancılara, 57/A maddesi uyarınca idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilir.

(5) İdari gözetim kararı, idari gözetim süresinin uzatılması ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları, gerekçesiyle birlikte yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Aynı zamanda, idari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kendisi veya yasal temsilcisi kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(6) İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

(7) İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna başvuranlardan, avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayanlara, talepleri hâlinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

(8) (Ek:6/12/2019-7196/77 md.) İdari gözetim altına alınan yabancıların uyruklarının tespit edilmesi amacıyla elektronik ve iletişim cihazları incelenebilir. İnceleme sonucunda elde edilen veriler bu amaç dışında kullanılmaz.";

12. *"İdari gözetime alternatif yükümlülükler"* başlıklı 57/A. maddesi şöyledir:

"(Ek:6/12/2019-7196/78 md.) (1) 57 nci maddenin ikinci fıkrasında sayılan yabancılara ya da idari gözetimi sonlandırılan yabancılara aşağıdaki idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilebilir:

a) Belirli adreste ikamet etme

b) Bildirimde bulunma

c) Aile temelli geri dönüş

ç) Geri dönüş danışmanlığı

d) Kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma

e) Teminat

f) Elektronik izleme

(2) Yabancıya birinci fıkradaki yükümlülüklerden bir ya da birkaçının getirilmesi durumunda, bu süre yirmi dört ayı geçemez.

(3) 57nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında olup da idari gözetim altına alınmayan yabancılara bu maddenin birinci fıkrasında sayılan yükümlülüklerden birinin ya da birkaçının getirilmesi zorunludur.

(4) İdari gözetime alternatif yükümlülüklere tabi tutulduğu, yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına gerekçeleri ile birlikte tebliğ edilir. Hakkında idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilen yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(5) Elektronik izleme yükümlülüğüne tabi tutulan yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı bu karara karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru yabancının tabi tutulduğu idari yükümlülüğü durdurmaz. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir.

(6) İdari gözetime alternatif yükümlülüklere uymayan yabancılar idari gözetim altına alınabilir.

(7) Yabancıya teminat yükümlülüğü getirilmesi ve yabancının teminat süresi içerisinde mücbir sebepler ve mahkeme sürecinin sona ermemesi halleri saklı kalmak kaydıyla Türkiye'den çıkmaması durumunda teminat Hazineye irat kaydedilir.

(8) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça düzenlenir.";

13. *"Geri gönderme merkezleri"* başlıklı 58. maddesi şöyledir:

" (1) İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar.

(2) Geri gönderme merkezleri Bakanlık tarafından işletilir. Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işlettirebilir.

(3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

A. İlk İnceleme

14. Uyuşmazlık Mahkemesinin Muammer TOPAL'ın başkanlığında, Üyeler Birol SONER, Nilgün TAŞ, Doğan AĞIRMAN, Aydemir TUNÇ, Nurdane TOPUZ ve Ahmet ARSLAN'ın katılımlarıyla yapılan 30/05/2022 tarihli toplantısında; 2247 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre, İdare Mahkemesince, anılan Kanun'un 19. maddesine göre başvuruda bulunulmuş olduğu, Mahkemece idari yargı dosyasının ekinde adli yargı dosya sureti ile birlikte Uyuşmazlık Mahkemesine gönderildiği ve usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oy birliği ile karar verildi.

B. Esasın İncelenmesi

15. Raportör-Hâkim Gülten Fatma BÜYÜKEREN'in, davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan, ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Recep KALKAN ile Danıştay Savcısı Yakup BAL'ın adli yargının görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra; gereği görüşülüp düşünüldü:

16. Dava, davacı hakkında 6458 sayılı Kanun uyarınca alınacak idari kararlara ilişkin uygulama sırasında yapıldığı ileri sürülen usulsüzlükler nedeniyle maddi ve manevi zarara uğranıldığı gerekçesiyle maddi ve manevitazminat ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

17. Dosyanın incelenmesinden, Manisa Valiliği İl Emniyet Müdürlüğünün 29/07/2021 tarihli ve ....-2021072916292970387 sayılı yazısından, davacının, 6458 sayılı Kanun'un 77. maddesinin birinci fıkrası (ç) bendi kapsamında *uluslararası koruma başvurusu geri çevrilmiş sayılan yabancı* olduğu ve *talebi olumsuz değerlendirilen yabancı* tahdit kaydı bulunduğunun anlaşılması üzerine, Göçmen Kaçakçılığıyla Mücadele ve Hudut Kapıları Şube Müdürlüğü personeline teslim edildiği ve doktor raporu sonrası idari gözetim altına alındığı,Manisa Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünün 02/08/2021 tarihli ve3673663.101.18.03.20 sayılı sınır dışı etme kararından,davacının 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi uyarınca anılan Kanun'un 52. maddesi kapsamında menşe ülkesine, gidebileceği güvenli üçüncü bir ülkeye veya transit gideceği ülkeye sınır dışı edilmesine karar verildiği, aynı Müdürlüğün 02/08/2021 tarihli ve 3673663.101.18.03.21 sayılı idari gözetim kararından, kaçma ve kaybolma riski bulunması nedeniyle hakkında sınır dışı etme kararı alınan davacı hakkında 6458 sayılı Kanun'un 57. maddesi kapsamında altı ay süre ile idari gözetim kararı alındığı, Müdürlüğün 3673663.101.18.03.23 sayılı idari gözetim sonlandırılması kararından, davacının idari gözetiminin sonlandırılmasına ve anılan Kanun'un 57/A. maddesi kapsamında idari gözetime alternatif yükümlülük/yükümlülüklere tabi tutulmasına karar verildiği, dava dilekçesinde bahsedilen mahkeme kararlarının kesinleşmediği anlaşılmıştır.

18. Olayda, açılan davanın, davacı hakkında 6458 sayılı Kanun uyarınca sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altına alınması için yapılan işlemler sırasında uğranılan maddi ve manevi zararların tazmini istemine yönelik olduğu, istemin 5271 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı, 6458 sayılı Kanunda da idari gözetim kararına karşı sulh ceza hakimine başvurulacağı düzenlenmiş olup, aynı işlemden kaynaklanan manevi tazminat istemli davalara da adli yargı yerinde bakılacağı, ancak Mahkememizin adli yargı içerisinde hangi yargı merciinin bu davalara bakmakla görevli olduğu hususunda karar verme yetkisi bulunmadığı gözetildiğinde, bu belirlemenin ilgili yargı kolunun kendi içerisinde yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

19. Yukarıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak, Manisa 1. İdare Mahkemesince yapılan başvurunun kabulü ile, Manisa 4. Ağır Ceza Mahkemesince verilen 16/02/2022 tarihli ve E.2022/19, K.2022/51 sayılı görevsizlik kararının kaldırılması gerekmiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Davanın çözümünde ADLİ YARGININ GÖREVLİ OLDUĞUNA,

B. Manisa 1. İdare Mahkemesince yapılan BAŞVURUNUN KABULÜ ile Manisa 4. Ağır Ceza Mahkemesince verilen 16/02/2022 tarihli ve E.2022/19, K.2022/51 sayılı GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA,

30/05/2022 tarihinde, OY BİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
Muammer	Birol	Nilgün	Doğan
TOPAL	SONER	TAŞ	AĞIRMAN

Üye	Üye	Üye
Aydemir	Nurdane	Ahmet
TUNÇ	TOPUZ	ARSLAN